

מסורת הש"ס

6 וברחוק לה: 3 ב"א
מד הוא ומד הוא חכו מר
יורה: ד'ר'ל: 3 עירובין
כג: ד' ומסכתא פ"ב
ה"ד פ"ג: 8 ח' ע"ב
סוטה י' ד"ה מרתי
ומי' תלין ג' ד"ה
עירקל: 11 כ"ג
4 ו' (נל' ד' עירקל
לה: 8) ו' ע"ב
כשחטאתי 11 מלאה אש
מ"ז: 8 ו' ע"ב חוט סוטה
ל: ד"ה כגי' ועוד שם
ח"ס י"ג ד"ה עירקל.

מוסר רש"י

אף ערקלילים. שם מרז
(עירובין כג.)

רבינו חננאל

מתני' ואלו ירקות שאדם
יוצא בהן ידי חובתו בפסח
וכי: חרות חסא. ועולשין
הנביב, תבטבץ כן שמה,
חרחבינא אסא דדיקלא,
מרז כרייתא. אמר רבי
יוחנן מדברי כולן נלמד
ירק מ' ויש ש"ף ופניו
מכסיפין. אמר רבי הונא
הלכה כאחרים ואמרי ירק
מר ופניו מכסיפין ויש לו
שרף זהו מרור. וב אחא
בריה דרבא הוה מרור
אמרייתא דרבא, אמר
לית רבנא מאי דעתין
דמירין טפי, והא אהן חרות
תנן, וכן תנא בר קפרא
ור' שמואל חרות, ואמר
ר' אשיאי צויה בחרות
וכי: אמר ליה חורן בר.
שימ' דבולי עלמא מצוה
בחרות דהאי חסא. אימא
מיריתא דבפיא. יש מי
שאויר הרוח של בחמה,
יש מי שאויר מרה של
דג ששמו כוייא, והוא
שיבוטא, והוא קלייס
האספנין, והדין בעינן
מרז גידולי קרקע כמעה,
דהא הקישו הכתוב על
הירדוף ומורסו: פי הירדוף
הרופא, ואסיקא מרורים
כתיב מינין הרבה. אמר
רבה בר רב הונא אמר רב

כל שעה פרק שני פסחים

ל"ט.

עין משפט
גר מצוה

קנו א ב מ' פ"ז מהל'
מלה הלכה י' סמך
עשר מ' טי"ד ח"ה ט'
תנע ספיקי ס'
קנו ג מ' ט"ג מהל'
כלאים הלכה ג סמך
לאהן רעט טי"ד י"ב ס'
רע ספיקי ד':

צוונתא דדיקלא. ו'ל דהוי
מין זרעים דהא לקמן
אמרין מה מלה מין זרעים אף
מרז מין זרעים ס':
ואימא הירדוף כי מצה וכו', כפי'
לולב הגזול (סוכה דף לז:)
פר"ך גבי דקס ואימא הירדוף אמר אבי
דרכי' דרכי נועם ופי"ה דלא הוי נועם
מיון דהוי סס המוט לבהמה הכל
נמי ה"מ לשנוי הכי אלף דמשני
שפיר טפי אלף קשה לשנוי' אלף ללעיל
לומר דהירדופי כשר למרז ובפסק
אלו טרפות (תלין דף נח:). משמע דהוי
סס המוט לבהמה דלאמר בהמה
שאלה הירדופי כשרה ופס"ך היינו
הירדפוני היינו סס המוט ומשני מרי'
זוויי סס המוט:

אצוונתא דדיקלא. ו'ל דהוי
מין זרעים דהא לקמן
אמרין מה מלה מין זרעים אף
מרז מין זרעים ס':
ואימא הירדוף כי מצה וכו', כפי'
לולב הגזול (סוכה דף לז:)
פר"ך גבי דקס ואימא הירדוף אמר אבי
דרכי' דרכי נועם ופי"ה דלא הוי נועם
מיון דהוי סס המוט לבהמה הכל
נמי ה"מ לשנוי הכי אלף דמשני
שפיר טפי אלף קשה לשנוי' אלף ללעיל
לומר דהירדופי כשר למרז ובפסק
אלו טרפות (תלין דף נח:). משמע דהוי
סס המוט לבהמה דלאמר בהמה
שאלה הירדופי כשרה ופס"ך היינו
הירדפוני היינו סס המוט ומשני מרי'
זוויי סס המוט:
ערוגה

מתני' יאאלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי
חובתו בפסח בחזרת בתמכא ובחרחבינא
ובעולשין ובמרור ויוצאין בהן בין לחין בין
יבשין אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא
מבושלין ומצטרפין לכזית ויוצאין בקלח
שלהן וברמאי ובמעשר ראשון שנמלה
חרות חסא ועולשין הינדבי תמכא אמר רבה
בר בר חנה תמכתא שמה חרחבינא אמר
רשב"ל אצוונתא דדיקלא ובמרור מרירתא
תני בר קפרא אלו ירקות שאדם יוצא בהן
ידי חובתו בפסח בעולשין ובתמכא בחרחלין
בחרתבינן ובחורין רב יהודה אומר אף עולשי
שדה ועולשי גינה וחרת עולשי גינה וחרת
הא תנא לה רישא הכי קאמר אף עולשי
שדה כעולשי גינה וחרת רבי מאיר אומר

אף עסוס ומרז ומר ירואר א"ל ר' יוסי עסוס ומרז
ירואר תני דבי ר' שמואל אלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחזרת
בעולשין ובתמכא ובחרבינן ובחרגנין ובהדרופנין ר' יהודה אומר אף חזרת
וילין חזרת גלין כיוצא בהן ו' אילעא אומר משום ר' אף ערקבלים וחרתי
על כל תלמדיו ובקשתי לי חבר ולא מצאתי וכשבאתי לפני ר' אבא ר' יעקב
הודה לדברי ו' יהודה אומר כל שיש לו שרף ר' יוחנן בן ברוקה אומר כל
שפניו מכסיפין אחרים אומרים [כל] ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין א"ד
יוחנן מדברי כולן נלמד ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין אמר רב הונא
הלכה כאחרים רבינא אשכחיה לרב אחא בריה דרבא דהוה מהדר ר' אמרירתא
א"ל מאי דעתך דמירין טפי והא חזרת תנו ותנא דבי שמואל חזרת וא"ד
אושייא מצוה בחזרת ואמר רבא מאי חזרת חסא מאי חסא דהם רחמנא
עילוין ואמר ר' שמואל בר נחמני א"ד יונתן למה נמשלו מצריים כמרור לומר
לך מה מרז זה שתחילתו רך וסופו קשה אף מצריים תחילתן רכה וסופן קשה
א"ל הרידי בי א"ל רב רחומי לאביי ממאי דהאי מרז מין ירק הוא אימא מרירתא
דכופא דומיא דמצוה מה מצוה גידולי קרקע אף מרז גידולי קרקע ואימא
הירדוף דומיא דמצוה מה מצוה מין זרעים אף מרז מין זרעים ואימא הרויפו
דומיא דמצוה מה מצוה שניקחת בכסף מעשר אף מרז שניקח בכסף מעשר
א"ל רבה בר רב חנין לאביי אימא מרז מה מרורים כתיב ואימא מרורים תרי
דומיא דמצוה מה מצוה מנין הרבה אף מרז מנין הרבה אמר רבה בר רב
הונא אמר רב ירקות שאמרו חכמים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח כולן
זורעין בערוגה אחת למימרא דלית בהו משום כלאים מתיב רבא ו' חזרת
וחזרת גלין ועולשין ועולשי שדה כרישין וכו' רישא שדה וכוסבר שדה
חרדל וחרדל מצרי ורלעת המצרי והרמוצה אינם כלאים זה בזה חזרת וחזרת
גלין אין חזרת ועולשין לא וכי תימא כוליהו בהרדי קתני להו והא אמר
רב זוגות זוגות קתני מאי זורעין דאמר רב זורעין כהלכתן כהלכתן תנינא
ערוגה

אף עסוס ומרז ומר ירואר א"ל ר' יוסי עסוס ומרז
ירואר תני דבי ר' שמואל אלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחזרת
בעולשין ובתמכא ובחרבינן ובחרגנין ובהדרופנין ר' יהודה אומר אף חזרת
וילין חזרת גלין כיוצא בהן ו' אילעא אומר משום ר' אף ערקבלים וחרתי
על כל תלמדיו ובקשתי לי חבר ולא מצאתי וכשבאתי לפני ר' אבא ר' יעקב
הודה לדברי ו' יהודה אומר כל שיש לו שרף ר' יוחנן בן ברוקה אומר כל
שפניו מכסיפין אחרים אומרים [כל] ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין א"ד
יוחנן מדברי כולן נלמד ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין אמר רב הונא
הלכה כאחרים רבינא אשכחיה לרב אחא בריה דרבא דהוה מהדר ר' אמרירתא
א"ל מאי דעתך דמירין טפי והא חזרת תנו ותנא דבי שמואל חזרת וא"ד
אושייא מצוה בחזרת ואמר רבא מאי חזרת חסא מאי חסא דהם רחמנא
עילוין ואמר ר' שמואל בר נחמני א"ד יונתן למה נמשלו מצריים כמרור לומר
לך מה מרז זה שתחילתו רך וסופו קשה אף מצריים תחילתן רכה וסופן קשה
א"ל הרידי בי א"ל רב רחומי לאביי ממאי דהאי מרז מין ירק הוא אימא מרירתא
דכופא דומיא דמצוה מה מצוה גידולי קרקע אף מרז גידולי קרקע ואימא
הירדוף דומיא דמצוה מה מצוה מין זרעים אף מרז מין זרעים ואימא הרויפו
דומיא דמצוה מה מצוה שניקחת בכסף מעשר אף מרז שניקח בכסף מעשר
א"ל רבה בר רב חנין לאביי אימא מרז מה מרורים כתיב ואימא מרורים תרי
דומיא דמצוה מה מצוה מנין הרבה אף מרז מנין הרבה אמר רבה בר רב
הונא אמר רב ירקות שאמרו חכמים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח כולן
זורעין בערוגה אחת למימרא דלית בהו משום כלאים מתיב רבא ו' חזרת
וחזרת גלין ועולשין ועולשי שדה כרישין וכו' רישא שדה וכוסבר שדה
חרדל וחרדל מצרי ורלעת המצרי והרמוצה אינם כלאים זה בזה חזרת וחזרת
גלין אין חזרת ועולשין לא וכי תימא כוליהו בהרדי קתני להו והא אמר
רב זוגות זוגות קתני מאי זורעין דאמר רב זורעין כהלכתן כהלכתן תנינא
ערוגה

מתני' יאאלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי
חובתו בפסח בחזרת בתמכא ובחרחבינא
ובעולשין ובמרור ויוצאין בהן בין לחין בין
יבשין אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא
מבושלין ומצטרפין לכזית ויוצאין בקלח
שלהן וברמאי ובמעשר ראשון שנמלה
חרות חסא ועולשין הינדבי תמכא אמר רבה
בר בר חנה תמכתא שמה חרחבינא אמר
רשב"ל אצוונתא דדיקלא ובמרור מרירתא
תני בר קפרא אלו ירקות שאדם יוצא בהן
ידי חובתו בפסח בעולשין ובתמכא בחרחלין
בחרתבינן ובחורין רב יהודה אומר אף עולשי
שדה ועולשי גינה וחרת עולשי גינה וחרת
הא תנא לה רישא הכי קאמר אף עולשי
שדה כעולשי גינה וחרת רבי מאיר אומר

רבינו חננאל (ומשך)
ירקות ששנינו, כגון חזרת
ועולשין וחבבה וחחביניה
וכיוצא בהן, שאדם יוצא
בהן ידי חובתו בפסח
משום מרור. כולן זורעין
בערוגה אחת, דייקנן
מינה כי אלו כולן מין
אחד הן ואין בהן משום
כלאים, ומותר רב עליה.
חזרת וחזרת גלין, ועולשין
ועולשי שדה, כרישין
כו', ואמרין בסופא כולן
זורעין בערוגה אחת,
דייקנן דוק חזרת וחזרת
גלין דתרייהו מין חזרת
נינה, הני הוא דליתנהו
כלאים בהדי הדדי, הא
חזרת ועולשין אענין
דתרייהו מין מרור אינן
כלאים הוו, וכי תימא
הכי קתני כל מין חזרת,
וכל מין עולשין, וכל מין
כרישין, וכל מין כוסבר,
וכל מין חרדל, וכל מין
רלעת, אלו כולן ביתר
זורעין בערוגה, והא רב
הוא דאמר זוגות זוגות
שנינו, כלומר חזרת וחזרת
גלין הגז זוג, ועולשין
ועולשי שדה זוג אחד,
כרישין וכרישין שדה זוג
אחד, כי האי זוגות זוגות
זוגות כפני עצמן אינן
כלאים, הא כוליהו בהרדי
כלאים נינהו, ושנינו מאי
זורעין דקאמר רבה בר
רב הונא כהלכתן אחד
מין כלובי אש בא לזרען
בערוגה אחת נתת לכל
אחד ואחד כרי עבדוהו
שלא יאז זרע אחד וינק
מכבול חברי שכל אחד
מין בפני עצמו הוא.

